Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

BIS-VISIENOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: visienota Energiearmoedeplan 2025

Samenvatting

Energiearmoede wint de jongste jaren sterk aan belang als beleidsthema, in het bijzonder als aandachtspunt binnen de noodzakelijke klimaat- en energietransitie. De boodschap daarbij is dat we financieel kwetsbare gezinnen moeten ondersteunen en begeleiden bij de vereiste inspanningen om de ambitieuze doelen uit het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 te behalen en het maatschappelijk draagvlak voor de transitie te behouden.

In Vlaanderen heeft ongeveer 15% van de gezinnen te kampen met energiearmoede. Gelet op de doelstelling uit het Regeerakkoord 2019-2024 om deze legislatuur "extra in te zetten op een daling van energiearmoede" en in een context van sterk stijgende energieprijzen wordt hier een nieuw en versterkt Energiearmoedeplan 2025 voorgesteld. Deze visienota tekent de krijtlijnen uit van het sociaal energiebeleid voor de komende jaren.

Om een structureel antwoord te bieden op energiearmoede ligt de focus van het plan op preventieve acties die de energie-efficiëntie van woningen verhogen en zodoende leiden tot een lagere energiefactuur. Hiervoor wordt gewerkt met een combinatie van financiële en ontzorgende instrumenten. Daarnaast zorgen curatieve acties ervoor dat wanneer huishoudens toch energieschulden opbouwen, de hulpverlening tijdig kan worden ingeschakeld om afsluiting te voorkomen.

1. SITUERING

A. DOELSTELLING VAN DE VISIENOTA

Ten gevolge van de COVID-19 crisis belandden heel wat huishoudens in een financieel precaire situatie. Werkloosheid, faillissementen en onverwacht hoge afrekeningen voor energie en water omwille van verhoogd residentieel verbruik waren de consequenties van de gezondheidsmaatregelen om de verspreiding van het virus in te perken. Sinds de tweede helft van 2021 zorgt een heropleving van de economie, in combinatie met onder meer de sterk gestegen Europese CO_2-prijzen en geopolitieke ontwikkelingen, voor een snelle stijging van de energieprijzen naar historisch hoge niveaus voor zowel elektriciteit als aardgas.

Volgens de meest recente cijfers van de VREG (oktober 2021) bedroeg de gemiddelde jaarfactuur elektriciteit voor een gemiddeld verbruik (3500 kWh) in 2021 ongeveer 1.210 euro of een stijging van ruim 34% op jaarbasis. Voor aardgas is de prijsstijging nog meer uitgesproken. Een gemiddeld gezin betaalde in oktober 2021 voor een gemiddeld verbruik van 23.260 kWh aardgas ongeveer 2.235 euro of 124% meer dan een jaar eerder. Voor elektriciteit en aardgas samen ligt de gemiddelde jaarfactuur 1400 euro hoger. De stijgende tendens zette zich in november en december verder. De meest kwetsbare doelgroep heeft recht op het sociaal tarief waarvan de bedragen weliswaar veel lager liggen, maar ondanks de bescherming die dit biedt, is ook dit tarief sterk aan het stijgen.

Deze ontwikkelingen spelen zich samen af met de energietransitie richting klimaatneutraliteit. De ambitieuze doelstellingen uit het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 vergen ingrijpende maatschappelijke veranderingen en inspanningen in alle sectoren. Hierbij wordt er gewaakt over de betaalbaarheid voor de gezinnen. Als Vlaamse overheid voorzien we de nodige ondersteuning en begeleiding voor de financieel kwetsbaardere huishoudens zodat zij niet achterblijven in deze energietransitie.

Het energiearmoedethema wint de jongste jaren ook sterk aan belang vanuit het Europese beleidsperspectief. In het kader van de Europese Green Deal, en in het bijzonder in het onderdeel Renovation Wave, komt dit sterker dan ooit tot uiting. De onderliggende boodschap daarbij is dat we de aanzienlijke groep van minder bemiddelde mensen moeten meekrijgen in de energie- en klimaattransitie om het maatschappelijk draagvlak te versterken en de ambitieuze doelen te kunnen behalen. Vanuit Vlaanderen ondersteunen we de extra aandacht die uitgaat naar de sociale dimensie van het klimaatbeleid binnen het Europese 'Fit for 55'-pakket[1]. We vragen wel om deze zoveel mogelijk binnen het huidig kader voor de nationale energie-en klimaatplannen te integreren. Het voorstel van de Europese Commissie inzake het Sociaal Klimaatfonds heeft voor Vlaanderen immers een aantal fundamentele tekortkomingen[2].

In 2015 werkte het VEKA in uitvoering van het Regeerakkoord 2014-2019 en de Beleidsnota Energie 2014-2019 een Energiearmoedeprogramma uit, waarin 34 acties in de strijd tegen energiearmoede werden gebundeld. Dat programma loopt sinds maart 2016. Het huidige Regeerakkoord 2019-2024 en de beleidsnota Energie 2019-2024 voorzien een verdere versterking van het energiearmoedebeleid. Ook in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding[3], waarmee de Vlaamse Regering horizontaal inzet op de strijd tegen armoede, zijn acties opgenomen die gezinnen beschermen tegen afsluiting van energielevering en hen ondersteunen om hun woning energiezuiniger te maken.

---

[1] Op 14 juli 2021 publiceerde de Europese Commissie het pakket 'Fit for 55', een reeks wetgevende voorstellen die als bedoeling hebben om het Europese kader inzake energie- en klimaatbeleid aan te passen aan de klimaatdoelstellingen die zijn vastgelegd in de Europese Klimaatwet.

[2] zie ook visienota van de Vlaamse Regering inzake Fit for 55 van 5 november 2021

[3] https://armoede.vlaanderen.be/sites/default/files/media/VAPA_2020_2024.pdf

B. TOTSTANDKOMING VAN DE VISIENOTA

Het Regeerakkoord 2019 – 2024 beoogt deze legislatuur '*extra in te zetten op een daling van energiearmoede*'[4]. In de Beleidsnota Energie 2019 – 2024 werd de strategische doelstelling geformuleerd om een sociaal rechtvaardige energietransitie vorm te geven (SD 7) door het sociaal energiebeleid te versterken met passende maatregelen (OD 7.1) en steeds de betaalbaarheid van energie te bewaken voor alle doelgroepen (OD 7.2).

Op basis van deze operationele doelstellingen en omwille van de context van de sterk stijgende energieprijzen wordt hier een nieuw en versterkt Energiearmoedeplan voorgesteld.

Het vorig programma werd in 2015 via een participatief proces met een brede groep stakeholders opgesteld, en bevat 34 actievoorstellen met de focus op:

- de bescherming tegen afsluiting van levering van elektriciteit en aardgas door middel van de sociale openbare dienstverplichtingen bij leveranciers en netbeheerders.

- de uitwerking van bijkomende maatregelen om het rationeel energiegebruik bij kwetsbare doelgroepen te bevorderen.

Over een periode van zes jaar werd het merendeel van deze acties uitgevoerd. In het nieuwe Energiearmoedeplan 2025 ligt de focus nog sterker op de verbetering de energie-efficiëntie van woningen als structurele maatregel om energiearmoede te voorkomen. Daarnaast moeten curatieve maatregelen ervoor zorgen dat een afsluiting van de energietoevoer vermeden wordt en dat de hulpverlening op gepaste momenten ingeschakeld wordt.

[4] *De Vlaamse regering wil de komende jaren extra inzetten op een daling van energiearmoede. Daarom zetten we het Energiearmoedeprogramma verder, in overleg met alle betrokkenen op het terrein. Eerste aandacht gaat naar structurele verbetering van de energieprestatie van de woning. Gerichte financiële steun voor energiebesparende maatregelen, intensieve begeleiding en verscherping van normen blijven cruciaal. Om de doelgroep beter te bereiken werken we samen met de lokale partners. De digitale meter geeft mogelijkheden budgetontsporing tijdig te detecteren en aan te pakken.*

2. INHOUD ENERGIEARMOEDEPLAN 2025

A. PROBLEEMSTELLING EN SCOPE

Hoewel het Vlaamse Gewest tot de meest welvarende regio's ter wereld behoort, blijkt energiearmoede sinds lang een hardnekkige realiteit. Het Platform tegen Energiearmoede publiceert een jaarlijkse Barometer Energiearmoede[5]. Die meet de energiearmoede aan de hand van drie wetenschappelijk onderbouwde indicatoren:

- Gezinnen in 'gemeten energiearmoede' besteden een te groot deel van hun beschikbaar inkomen aan energiekosten (11% van de Vlaamse gezinnen)[6].

- Gezinnen in 'verborgen energiearmoede' bezuinigen aanzienlijk op hun energiegebruik, waardoor hun energiekosten abnormaal laag zijn in vergelijking met gezinnen die in een gelijkaardige situatie leven (3,5% van de gezinnen).

- Gezinnen in subjectieve energiearmoede geven aan dat ze het financieel moeilijk hebben om hun woning voldoende te verwarmen (1,5% van de gezinnen).

Rekening houdend met de overlap tussen deze categorieën kampt in het Vlaamse Gewest 15% ofwel 431.860 gezinnen met een vorm van energiearmoede. Met een gemiddelde van 2,3 gezinsleden per gezin komt dit bij benadering neer op 993.278 personen. Een groot aandeel hiervan zijn eenoudergezinnen en (oudere) alleenstaanden. Het hebben van een inkomen uit arbeid beschermt niet automatisch tegen energiearmoede. Ongeveer 19% van de huishoudens in energiearmoede bestaat uit ten minste één tewerkgestelde persoon. Huurders, en in het bijzonder sociale huurders, zijn oververtegenwoordigd in de energiearmoedecijfers.

Binnen de Vlaamse beleidscontext wordt energiearmoede naast de vermelde wetenschappelijke benadering ook vaak kwalitatief gedefinieerd als 'het niet kunnen betalen van de energiefacturen'. De statistieken die de VREG jaarlijks publiceert in zijn 'Sociaal Rapport'[7], geven onder andere de evolutie weer van een aantal indicatoren die verband houden met de in de regelgeving voorziene stappen in de beschermingsprocedure tegen afsluiting van levering van elektriciteit en aardgas. Het aantal gezinnen dat minstens één ingebrekestelling ontving, daalde de laatste jaren, maar het aantal lopende afbetalingsplannen stijgt jaar na jaar. Afbetalingsplannen kunnen dus zowel wijzen op een tijdelijk probleem om bijvoorbeeld een hoge afrekening te betalen, maar ook op een structureel probleem om betalingen na te komen. De gemiddelde uitstaande schuld en het gemiddeld afbetalingsbedrag per maand daalden, maar ligt nog steeds boven het niveau dat de VREG voorschrijft in de goede praktijk betaalplannen. Andere indicatoren, zoals het aantal definitief opgezegde leveringscontracten en het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit en aardgas zijn sinds 2017 significant gedaald.

[5] https://www.kbs-frb.be/nl/barometers-energie-en-waterarmoede-2009-2019
[6] De energierekening wordt als normaal beschouwd indien zij niet hoger is dan 11,09% van het beschikbare inkomen van het huishouden na aftrek van de huisvestingskosten.
[7] Sociaal rapport 2020 | VREG

	2017	2018	2019	2020	% 2020-2019
Aantal gezinnen waar minstens één ingebrekestelling naar werd verstuurd	258.090	272.336	252.474	245.228[8]	- 2.87%
Aantal lopende afbetalingsplannen	118.176	125.423	148.410	149.930	+1,0%
Aantal opgestarte afbetalingsplannen	97.015	98.331	105.698	105.676	=
Gemiddeld afbetalingsbedrag per maand	130,67	128,39	121,45	117,45	-3,3%
Gemiddelde uitstaande schuld	691,48	713,97	652,25	624,52	- 4,2%
Aantal definitief opgezegde leveringscontracten door de leverancier (wegens wanbetaling)	83.326	87.198	76.776	65.017	-15,3%
Aantal actieve budgetmeters elektriciteit	41.501	41.042	39.220	35.635	-9,1%
Aantal actieve budgetmeters aardgas	28.094	27.396	26.318	24.465	-7,0%

In de loop van 2020 werden na advies van de Lokale Adviescommissie[9] 213 huishoudelijk afnemers volledig afgesloten van de elektriciteitsvoorzieningen en 141 van de aardgastoevoer. Het aantal afgesloten afnemers voor elektriciteit en gas is na 2018 zeer sterk gedaald. Deze daling hangt enerzijds samen met de invoering van de digitale meter en anderzijds ook met de COVID-19-crisis ten gevolge waarvan als beschermende maatregel geen afsluitingen doorgevoerd konden worden.

Beide benaderingen, de wetenschappelijke en de beschrijvende op basis van de sociale statistieken, zijn het eens over de verschillende factoren die het risico op energiearmoede vergroten. Dit zijn enerzijds het beschikbare inkomen in combinatie met de energie- en woonprijzen en anderzijds de (energetische) kwaliteit van de woning.

- **De hoogte van het inkomen en de energie- en woonprijzen**

Energiearmoede hangt in de meeste gevallen samen met een bredere armoedeproblematiek. Het risico op betalingsproblemen voor energie verhoogt drastisch bij personen waarvan het inkomen onder de armoededrempel ligt. Voor een alleenstaande lag de Belgische armoededrempel in 2020 op 1.284 euro netto per maand en voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen op 2.696 euro netto per maand. Armoede gaat echter verder dan enkel een laag inkomen: het is een combinatie van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die met elkaar verweven zijn, zoals onderwijs, werk, vrijetijdsbesteding, huisvesting en gezondheid, ….

Betalingsproblemen voor energie ontstaan veelal op twee manieren. Een eerste mogelijkheid is dat de energie-uitgaven structureel een te groot deel van het maandelijks besteedbaar inkomen innemen. Gemiddeld geven gezinnen uit de laagste inkomenscategorieën drie keer meer uit aan energie ten opzichte van hun inkomen dan gezinnen uit de hoogste inkomenscategorieën. Een tweede mogelijkheid voor het ontstaan van betalingsproblemen is een onverwacht hoge eindafrekening ten gevolge van prijsstijgingen, een hoger (winter)verbruik of te lage voorschotten.
Een huishouden dat zijn voorschotfacturen normaal gezien (net) wel kan betalen, maar geen financiële buffer heeft, komt op deze manier in financiële moeilijkheden terecht. Af te betalen schulden vergroten op hun beurt de energie-uitgaven, waardoor de kans op een structurele betalingsproblematiek stijgt. De geliberaliseerde energiemarkt vereist bovendien dat huishoudens zich als een actieve consument opstellen om voordelige tarieven te verkrijgen. Hiervoor zijn bepaalde talige, financiële en digitale vaardigheden nodig die lang niet iedereen bezit.

[8] Dit cijfer ligt in werkelijkheid hoger (269.524), maar dit was te wijten aan een technisch probleem bij de leverancier Essent.
[9] https://www.vlaanderen.be/advies-van-de-lokale-adviescommissie-lac-over-afsluiting-of-heraansluiting-van-elektriciteit-aardgas-of-water

- De (energetische) woningkwaliteit

Het aandeel huishoudens dat in woningen in slechte tot zeer slechte staat woont is oververtegenwoordigd in de laagste inkomens. De energetische prestatie van een woning bepaalt in belangrijke mate het energieverbruik van een gezin. Energieverslindende woningen moeten veel meer verwarmd worden om een minimaal levenscomfort te bereiken. In veel gevallen wordt (bij-)verwarmd met elektrische verwarmingstoestellen die zeer duur in verbruik zijn. Omgekeerd komt het ook voor dat gezinnen met een laag inkomen soms extreem weinig verwarmen om de energiekosten te drukken, en zo in een mensonwaardige situatie terechtkomen waarin zij niet aan hun basisbehoeften kunnen voldoen.

Het verbeteren van de energetische prestaties van alle Vlaamse woningen is ook van essentieel belang om de vooropgestelde klimaatdoelstellingen te halen. Daarnaast zorgen deze investeringen voor een betere kwaliteit van de binnenlucht, een verhoogd wooncomfort en winst op vlak van gezondheid. Aangezien het vooral de huishoudens uit de laagste inkomenscategorieën zijn die in de slechtste woningen leven, is de renovatie van deze woningen tegelijk ook een adaptatiemaatregel om de meest kwetsbare doelgroepen te beschermen tegen de gevolgen van de klimaatverandering.

B. VOORGESTELDE BELEIDSOPTIES ENERGIEARMOEDEPLAN 2025

Onderstaand wordt een reeks acties voorgesteld die bijdragen aan een vermindering van de energiearmoede in Vlaanderen. Eerst volgt een overzichtstabel van de acties met een korte beschrijving. Vervolgens wordt iedere actie uitgebreider toegelicht.

De acties kunnen worden opgesplitst in preventief beleid enerzijds en curatief beleid anderzijds.

- **Preventieve acties** focussen vooral op het verbeteren van de energie-efficiëntie van woningen om te vermijden dat de energiekosten van huishoudens in die mate oplopen dat zij energieschulden opbouwen.
- **Curatieve acties** moeten ervoor zorgen dat wanneer huishoudens toch energieschulden opbouwen, deze niet leiden tot een afsluiting van de energietoevoer en dat de hulpverlening tijdig ingeschakeld wordt.

Actie	Korte beschrijving	Trekker(s)
Verstrengingspad maximaal EPC-label	Geleidelijke verstrenging van het maximaal toegelaten EPC teneinde de woningkwaliteit en energie-efficiëntie te verhogen.	Agentschap Wonen-Vlaanderen
Mijn VerbouwPremie (MVP)	Eenmaking van de Vlaamse renovatiepremie (wonen) en de energiepremies met een uniek loket en premies in functie van het inkomen.	VEKA, Agentschap Wonen-Vlaanderen
Integratie woon- en energieloketten en stroomlijning ontzorgende initiatieven	Parallel aan de voorbereiding van de lancering van de Mijn Verbouwpremie, wordt de werking van de bestaande woon- en energieloketten en de energiehuizen verder geïntegreerd en worden bestaande ontzorgingsinitiatieven verder geoptimaliseerd.	VEKA, Agentschap Wonen-Vlaanderen
Uitbreiding van de 0%-energielening	Uitbreiding van het bedrag, de leentermijn en de doelgroep van de 0%-energielening.	VEKA
Inkomensafhankelijk maken van doelgroepgerichte maatregelen	Doelgroepgerichte maatregelen toekennen op basis van een inkomenscriterium met als doel het vermijden van de werkloosheidsval en onderbescherming.	VEKA

Uitbreiding van de kortingsbon voor energiezuinige huishoudtoestellen	Uitbreiding van de in aanmerking komende toestellen met een droogkast en financieel ondersteunen van een huurformule voor energiezuinige toestellen.	VEKA
Verderzetten van het Noodkoopfonds	Continuïteit van het Noodkoopfonds waarbij renteloze leningen met uitgestelde terugbetaling ter beschikking worden gesteld voor de energetische renovatie van noodkoopwoningen.	VEKA
Extra bescherming tegen energiearmoede in de sociale huisvesting	Renovatie sociaal patrimonium – Klimaat 2050	Agentschap Wonen-Vlaanderen
	Uitrol van sturingssystemen voor accumulatieverwarming en boilers in sociale woningen.	VEKA
	Opzetten van een pilootproject voor de begeleiding van sociale huurders op het vlak van energiebesparing.	VEKA
Ondersteunen van totaaladviezen renovatie voor VME's.	Ondersteuning van verenigingen van mede-eigendom (VME's) voor de opmaak van een renovatieplan waarbij de financiële capaciteiten van iedere bewoner mee in rekening genomen worden.	VEKA
Projectoproepen lanceren bij de energiehuizen met de focus op kwetsbare doelgroepen	Energieconsulentenprojecten met de focus op kwetsbare doelgroepen.	VEKA
	Projectoproep onderhoud verwarming	VEKA
Beschermen van klanten met uitsluitend nachttarief	Verhoging van de premies voor energiebesparende werken en hernieuwbare energie, toegang tot energielening, premie sturing accumulatieverwarming.	VEKA
Versterken van de toepassing van de goede praktijk voor afbetalingsplannen	Maatregelen om de toepassing te verhogen van de door de VREG opgestelde goede praktijk door commerciële leveranciers.	VEKA
Uitfasering van de autonome stroombegrenzer	Versterken van de toepassing van de bestaande technische voorschriften voor aansluitingen in meergezinswoningen.	VEKA
Optimalisatie van de gegevensuitwisseling tussen Fluvius en het OCMW	Opmaak van een interactief dataplatform dat het systeem van de lijsten tussen Fluvius en de OCMW's moet vervangen. Efficiëntere gegevensuitwisseling zal ervoor zorgen dat de hulpverlening sneller kan worden ingeschakeld.	VEKA
Evaluatie van de optimalisatie van de SODV	Evaluatie van de wijzigingen aan het Energiebesluit betreffende de sociale openbare dienstverplichtingen naar aanleiding van de uitrol van de digitale meter.	VEKA

I. PREVENTIEF ENERGIEBELEID

Geleidelijke verstrenging van het maximaal toegelaten EPC-label

Via een periodieke verstrenging van de maximale energiescore van residentiële gebouwen worden de meest energieverslindende woningen gradueel opgewaardeerd. Enerzijds geeft deze actie woningeigenaars een langetermijnvisie waardoor lock-in effecten vermeden worden. Anderzijds zal het normerend karakter van de maatregel ook een positief effect hebben op de woningkwaliteit binnen de huurmarkt, en dus ook op een groot aandeel van de kwetsbare huishoudens. Het zijn immers proportioneel gezien vooral huishoudens met een lager inkomen die in huurwoningen in slechte staat wonen. De slechte woonkwaliteit verhoogt op haar beurt het risico op energiearmoede bij deze huishoudens omdat zij ofwel zeer veel verwarmen ofwel net extreem weinig om de kost voor energie te drukken. Dit verstrengingspad is een manier om de minimale woningkwaliteit en energieprestatie in Vlaanderen op te drijven waardoor het energieverbruik daalt en de energiefactuur onder controle gehouden wordt.

Momenteel zijn er - als aanvulling op de minimale energienormen die in uitvoering van de Vlaamse Codex Wonen zijn vastgesteld - EPC-grenswaarden vastgesteld als verschoningsgrond voor woningen die onvoldoende dakisolatie of dubbele beglazing hebben. Deze EPC-grenswaarden zijn vandaag op zichzelf nog geen minimale woningkwaliteitsnorm. Daar brengt de Vlaamse Regering verandering in. Als bijkomende maatregel in het Vlaamse Energie- en Klimaatplan moet vanaf 2025 elke woning volgens de woningkwaliteitsnormering een EPC-label hebben. Voor appartementen en woningen in gesloten bebouwing stellen we in 2025 ook meteen een EPC-labelnorm in, namelijk label E. Appartementen en woningen in gesloten bebouwing met een label F riskeren bijgevolg vanaf 2025 een ongeschikt verklaard te worden. Voor woningen in halfopen en open bebouwing stellen we in 2025 label F in. In 2030 en 2040 gaan we telkens een trap omhoog met de EPC-labelnorm. Voor appartementen en woningen in gesloten bebouwing evolueren we naar maximaal label D in 2030 en label C in 2040. Voor de woningen in open en halfopen bebouwing gaan we van maximaal label E in 2030 naar label D in 2040. Een mogelijke verdere aanscherping van de doelstellingen in 2040 voor open en halfopen bebouwing wordt nog besproken met de relevante stakeholders.

Eenmaking van de renovatiepremie en de energiepremies: Mijn VerbouwPremie (MVP)

Om de mogelijkheid tot renovatie te vergroten voor alle huishoudens, en in het bijzonder huishoudens uit kwetsbare doelgroepen, worden de premiesystemen van het woon- en energiebeleid grondig hervormd en vanaf midden 2022 samengevoegd tot één woningrenovatiepremie, de Mijn VerbouwPremie. De vereenvoudiging en verbeterde transparantie van de premiestelsels, de hogere premies (tot 35% van de factuur) en de bredere doelgroep hebben als doel de toegang tot renovatie te verhogen bij kwetsbare doelgroepen.

Voor particuliere eigenaar-bewoners van residentiële gebouwen hangt de premiehoogte af van het inkomen, waarbij de laagste inkomenscategorie de hoogste premie krijgt. De laagste inkomens komen bovendien in aanmerking voor alle categorieën van premies binnen de Mijn Verbouwpremie. Ook wie een woning of appartement verhuurt via een Sociaal Verhuurkantoor, heeft steeds recht op de hoogste premies voor het ruimste pakket aan werken. De inrichting van een uniek loket geeft burgers daarnaast de mogelijkheid om alle subsidies voor renovatie aan te vragen langs één kanaal. De administratieve afhandeling gebeurt vervolgens door de verschillende bevoegde diensten in één backoffice en de tegemoetkomingen worden via één instantie uitbetaald.

Integratie woon- en energieloketten en stroomlijning ontzorgende initiatieven

Het Regeerakkoord 2019-2024 stelt: "Via vernieuwende ontzorgings- en financieringsinitiatieven stimuleren we de verhoging van de renovatiegraad. We stimuleren de integratie van de dienstverlening van de energiehuizen in een eengemaakt energie- en woonloket op lokaal niveau om het begeleidings- en financieringsaanbod naar de burger te verbeteren." De verdere afstemming moet het mogelijk maken om tot een lokaal eengemaakt woon- en energieloket te komen met een kwaliteitsvolle en permanente dienstverlening dat het eerste aanspreekpunt ('one-stop-shop') vormt voor iedereen (burgers, ondernemingen, verenigingen…). De bestaande ontzorgende initiatieven voor kwetsbare groepen uit het woon- en energiebeleid, zoals o.a. de woonloketten, de energiescans en de Huur- en Isolatiepremie, zullen in de loop van 2022 worden gescreend en waar mogelijk geoptimaliseerd.

Uitbreiding van de 0%-energielening

De 0%-energielening is een renteloze lening die personen uit kwetsbare doelgroepen kunnen aanvragen bij het energiehuis voor energiezuinige investeringen, gaande van allerhande soorten isolatie tot de installatie van energie-efficiënte verwarmings- of ventilatiesystemen of fotovoltaïsche zonnepanelen. Ook de aankoop van energiezuinige huishoudtoestellen komt in aanmerking. Op dit moment bedraagt het maximaal ontleenbedrag 15.000 euro met een terugbetalingstermijn van 10 jaar. Iedereen die behoort tot de prioritaire doelgroep[10] kan de 0%-energielening aanvragen. In de context van de uitfasering van het exclusief nachttarief komen ook huishoudens met dit tarief in aanmerking.

In het begin van deze legislatuur werd beslist dat voor personen die een energielening aanvragen ook meteen de premies aangevraagd worden en in mindering genomen worden van het terug te betalen kapitaal. Op 5 november 2021 werden in het kader van de bijkomende klimaatmaatregelen volgende uitbreidingen aan de energielening beslist:

- de doelgroep verruimen tot inkomensgroepen 2 en 3 van de MVP en verhuur via SVK. Dit is een gezamenlijk netto belastbaar jaarinkomen van 46.170 euro voor een alleenstaande, 65.960 euro voor alleenstaanden met één persoon ten laste of een koppel, te verhogen met 3.700 euro per bijkomende persoon ten laste (bedragen 2022).
- het maximaal ontleningsbedrag verhogen tot 50.000 euro.
- de looptijd van de lening tot maximaal 25 jaar uitbreiden.

Inkomensafhankelijk maken van de doelgroepgerichte maatregelen

Het regeerakkoord 2019 – 2024 vermeldt het engagement om sociale voordelen in de toekomst afhankelijk te maken van de hoogte van het inkomen in plaats van een sociaal statuut. De introductie van de MVP is al een forse stap in die richting. De 0%-energielening wordt, zoals hierboven reeds vermeld, opgenomen en afgebakend volgens doelgroep 2 en 3 van de MVP. De kortingsbon voor energiezuinige huishoudtoestellen en de Huur-en Isolatiepremie (HIP) worden op termijn

[10] Dit zijn beschermde afnemers + personen met prepaid bij Fluvius, personen die in schuldbemiddeling zitten, personen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming van het ziekenfonds en gezinnen met een jaarlijks gezamenlijk belastbaar inkomen van maximaal 31.870 euro verhoogd met 1.660 euro per persoon ten laste in aanmerking.

Beschermde afnemers zijn huishoudens die recht hebben op het federale sociaal tarief, dat toegekend wordt aan personen die binnen vier categorieën van uitkeringen en tegemoetkomingen vallen: uitkeringen van het OCMW, uitkeringen van de Vlaamse sociale bescherming en FOD Sociale zekerheid, uitkeringen van de federale Pensioendienst en de sociale huisvesting.

inkomensafhankelijk gemaakt. Met deze wijzigingen komen maatregelen toe aan de huishoudens die hier omwille van hun inkomen het meeste nood aan hebben. Wie binnen het huidige beleid niet onder een bepaald statuut valt, grijpt hier in veel gevallen naast. De werkloosheidsval zorgt er op zijn beurt dan weer voor dat wie werkt meteen ook alle sociale voordelen kwijtraakt.

De HIP en de 0%-energielening hebben al een inkomensgrens als één van de mogelijke toekenningsvoorwaarden. Het gaat echter om licht verschillende inkomensgrenzen. Om de duidelijkheid te verhogen, zal één uniforme inkomensgrens worden vastgelegd (doelgroep 4) voor de HIP en de kortingsbon voor energiezuinige toestellen. De keuze hiervoor valt op de inkomensgrens die het RIZIV hanteert om de verhoogde tegemoetkoming in de gezondheidszorgen toe te kennen. Voor 2021 is dit het jaarinkomen van 20.763,88 euro met 3.843,96 euro extra per persoon ten laste.

Uitbreiding ondersteuning voor energiezuinige huishoudtoestellen

In 2018 ontwikkelde Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen met de steun van het VEKA het Papillonproject. Dit proefproject vertrok vanuit de vaststelling dat energiezuinige toestellen voor veel (energie-)arme gezinnen onbetaalbaar zijn, zelfs wanneer zij in aanmerking komen voor de kortingbon voor energiezuinige huishoudtoestellen die ze bij Fluvius kunnen aanvragen en waarvoor ook beroep kan worden gedaan op de 0%-energielening. Geïnspireerd door de concepten circulaire economie en product-dienstcombinatie werd daarom gezocht naar een aanpak om huishoudtoestellen te verhuren en daarbij ook meteen hun goede werking te garanderen. Concreet kunnen gezinnen energiezuinige toestellen huren voor een periode van 10 jaar aan een gemiddelde prijs van 9 euro per maand. Na regionaal succes en internationale weerklank werd het Papillonproject uitgerold in meerdere regio's.

Deze huurformule wordt vanaf half 2022 verder opgeschaald naar heel Vlaanderen tot een instrument dat complementair is met de kortingbon voor aankoop zodat ook kwetsbare huishoudens voor wie aankoop niet mogelijk is, toegang kunnen hebben tot energiezuinige huishoudtoestellen. Bovendien komen naast de koelkast (al dan niet met vriesvak) en wasmachine ook een energiezuinige droogkast en diepvriezer in aanmerking voor verhuur en de bestaande korting. Personen die in een huurovereenkomst stappen kunnen een tussenkomst van 150 euro krijgen die doorgerekend wordt in het maandelijks aflossingsbedrag. Dit komt dus neer op een maandelijkse korting van 1,25 euro. De precieze modaliteiten van deze tussenkomst werden bepaald in het wijzigingsbesluit van 29 oktober 2021, dat in juli 2022 in werking treedt. In het kader van de oefening die deze legislatuur werd gemaakt om de kosten in de energiefactuur te verlagen, worden de kosten voor deze maatregel ook uit de energiefactuur gehaald en door het Energiefonds gedragen.

Beschermingsmaatregelen in het kader van de uitfasering van het uitsluitend nachttarief en de invoer van het capaciteitstarief

Evoluties in het energielandschap zullen de komende jaren ingrijpende wijzigingen in de tariefmethodologie met zich meebrengen. Vanaf 1 juli 2022 wordt het huidig onderscheid tussen het duurdere dagtarief en het goedkopere nachttarief afgeschaft voor wat betreft de distributienettarieven. De korting 'uitsluitend nacht' op de nettarieven wordt sinds 2021 geleidelijk afgebouwd om in 2028 helemaal te verdwijnen. De nettarieven zullen vanaf 1 juli 2022 ook gedeeltelijk aangerekend worden op basis van de gebruikte netcapaciteit (kW). Wie via deze tariferingsmethode hoge pieken veroorzaakt, zal meer betalen dan wie zijn gebruik spreidt. Het sociale tarief blijft op verbruik (kWh) afgerekend worden en bevat geen capaciteitscomponent. Om de impact van deze wijziging op de kwetsbare gezinnen in kaart te brengen, bestelde de minister van energie een studie die eind 2021 wordt opgeleverd.

In Vlaanderen zijn er 164.500 residentiële gebruikers met accumulatieverwarming en warmwaterboilers op uitsluitend nachttarief. Verhoudingsgewijs behoren veel sociale huurders tot

de gebruikers van deze toestellen. De evolutie van betalingsmoeilijkheden binnen deze doelgroepen wordt opgevolgd. In het bijzonder verhoogt de combinatie van beide tariferingswijzigingen het risico op energiearmoede bij huishoudens met uitsluitend nachttarief (UNT) zonder sociaal tarief. Zij komen sinds 2021 in aanmerking voor de 0%-energielening, de verhoogde premies voor isolatie (+50%) en de vervanging van hun verwarmingstoestel door een warmtepomp (+20%). Tussen 1 januari 2021 en 31 december 2022 kunnen particulieren ook een premie (tot maximaal 400€) aanvragen voor de aankoop en installatie van een autonoom sturingsapparaat. Autonome sturingsapparaten beperken het startvermogen van de accumulatieverwarming en spreiden het gebruik meer over de tijd. Het piekgebruik (en de bijhorende kost) kunnen op die manier verlaagd worden. Omwille van deze functionaliteit vormen ze een buffer tegen veranderingen in energieregelgeving zoals de uitfasering van het uitsluitend nachttarief en de invoer van het capaciteitstarief. Resultaten uit een proefproject in april 2019 toonden een energiebesparing van gemiddeld 16% voor verwarming en 20% voor warm water aan. Naargelang de noodzaak en na een positieve evaluatie kan deze maatregel verlengd worden.

Verderzetten van het Noodkoopfonds

Op 17 mei 2019 werd aan het Energiebesluit een artikel toegevoegd betreffende de toekenning van steun voor energetische renovatieprojecten van noodkoopwoningen en werd het zogenaamde 'noodkoopfonds' gecreëerd. Via dit fonds kunnen deelnemende OCMW's renteloze leningen verstrekken aan huishoudens met noodkoopwoningen, die ze slechts na een periode van 20 jaar moeten terugbetalen of bij vervreemding. Noodkoopwoningen zijn woningen die gekenmerkt worden door structurele problemen op het vlak van veiligheid, gezondheid en/of (energetische) kwaliteit en waarvan de financiering van de renovatiewerken via een marktconforme lening aanleiding zou geven tot afbetalingsproblemen voor de eigenaar-bewoner(s).

In 2021 werd het fonds grondig geëvalueerd met input van een stuurgroep met promotoren die ingetekend hadden op de eerste call. Op basis van de resultaten van de evaluatie, werd de regelgeving aangepast om de werking te optimaliseren. De voorziene maximale kredietlijn die per project kan worden toegekend, wordt verhoogd van 900.000 euro naar 1.800.000 euro. Hiermee wordt het aantal woningen dat per project kan gerenoveerd worden, verhoogd van 36 naar 60. Het maximaal bedrag van de noodkooplening werd opgetrokken 25.000 euro naar 30.000 euro. Daarnaast wordt voorzien in een werkingsvergoeding van 500 euro per noodkoopwoning. Dit dekt een deel van de vaste kosten waarmee de projecten worden geconfronteerd, met name de kosten die gepaard gaan met de hypotheekstelling, het opmaken van een EPC-attest en de attesten waaruit blijkt dat de noodkoopwoning voldoet aan de normen vastgesteld met toepassing van artikel 3.1. van de Vlaamse Codex Wonen. Ook de opeisbaarheid door het OCMW van een gedeelte van de meerwaarde in geval van vervreemding van de woning wordt geschrapt. Ten slotte werd een mogelijkheid tot kwijtschelding van de schuld van het OCMW ingebouwd naar analogie met de energieleningen.

Op de eerste oproep in 2020 tekenden 18 projecten in, goed voor een budget van 7,7 miljoen euro. Voor de tweede call werd 20 miljoen euro voorzien. Er werd echter maar voor 3,6 miljoen euro aangevraagd. Omwille van het lage aantal projectindieners, wordt er in samenwerking met VVSG een bevraging van de OCMW's georganiseerd om zicht te krijgen op de redenen voor hun terughoudendheid. Indien nodig zal de regelgeving verder worden aangepast teneinde het potentieel van het Noodkoopfonds maximaal te realiseren.

Extra bescherming tegen energie-armoede in de sociale huurmarkt

Klimaat 2050 – renovatie sociaal patrimonium

Voor het sociaal woningpatrimonium besliste de Vlaamse Regering op 5 november 2021 om samen met VMSW en de sociale huisvestingsmaatschappijen een klimaatactieplan richting 2050 vast te leggen. Dat klimaatactieplan maakt van het structureel opwaarderen van woningen een absolute prioriteit, te beginnen met de woningen met veiligheids- en gezondheidsproblemen en de uiterst slechte woningen. De ambitie is om de sociale woningen die gerenoveerd worden zoveel mogelijk meteen grondig te renoveren richting de lange termijndoelstelling 2050. Het tijdspad van de EPC-norm wordt ook van toepassing op het sociale woningpatrimonium.

Begeleidingstrajecten rond energiebesparing voor sociale huurders

Ondanks hun recht op sociaal tarief zijn sociale huurders oververtegenwoordigd in de cijfers van de jaarlijkse barometer Energiearmoede. Een groot deel van de sociale woningmarkt bevindt zich dan ook in zeer slechte staat, zowel op structureel als energetisch vlak. De Vlaamse regering maakt tussen de periode van 2019 en 2024 jaarlijks 800 miljoen euro vrij voor de renovatie van deze sociale woningen. De uitvoering van renovatiewerken kan het energieverbruik van de bewoners tot wel 50% verminderen. Ervan uitgaand dat deze vermindering van het gebruik grotendeels ten goede komt van de huurders, zou doorgedreven renovatie de energiearmoede in de sociale huisvestingsmarkt met 14 tot 19% kunnen terugdringen.[11] Om sociale huurders te helpen om dit besparingspotentieel te bereiken, zal in de toekomst ook begeleiding voorzien worden om correct te leren omgaan met de technologische en materiële aanpassingen in gerenoveerde sociale woningen. Bestaande projecten (Koning Boudewijnstichting, Bond Beter Leefmilieu,…) die inzetten op dit soort begeleiding haalden goede resultaten op zowel de gemiddelde energiebesparing als ook de integratie van de bewoners in het gebouw.[12] Vanuit het energiebeleid zetten we een pilootproject op dat mits positieve evaluatie als good practice opgeschaald kan worden.

Projectsubsidie voor de uitrol van zelfsturingssystemen op accumulatieverwarming

In april 2019 werd met een projectsubsidie vanuit de energiebegroting een pilootproject uitgewerkt voor de installatie van een geautomatiseerde, zelflerende sturing op de elektrische ruimte-en waterverwarming. In totaal worden meer dan 200 sociale woningen van vier sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's) voorzien van dit soort apparatuur. De resultaten toonden een energiebesparing van gemiddeld 16% voor verwarming en ruim 20% voor warm water aan. Daarmee is de apparatuur, die op minder dan één uur wordt geïnstalleerd, terugverdiend op gemiddeld 3 jaar. Gelet op de erg positieve resultaten en de beloftevolle technologie van eigen bodem, werd in 2021 een volgende stap gezet. Bij zes sociale huisvestingsmaatschappijen werden ruim 1.700 woningen geïnventariseerd met elektrische boilers op nachttarief, waarvan meer dan 600 ook verwarmd worden met accumulatoren. Om al deze woningen in 2022 te voorzien van energiebesparende sturing, ontving de VMSW vanuit de energiebegroting een toelage van 455.000 euro. Een verdere schaalvergroting kan worden overwogen binnen het woonbeleid.

Ondersteuning van totaaladvies bij de vereniging van mede-eigenaars (VME) van een appartementsgebouw

De laatste jaren is de bouw van appartementen aan een opmars bezig[13]. Dit heeft gezorgd voor een grote instroom aan nieuwbouwappartementen die onderworpen zijn aan de EPB-regelgeving en dus uitstekende energieprestaties leveren. Naast dit beperkte aandeel jonge nieuwbouwappartementen

[11] De energieprestaties van sociale woningen in België verbeteren: kosten-baten analyse en aanbevelingen (calameo.com)

[12] Voorbeelden: Ecowatchers, Energiejacht op maat, TRIME-project

[13] In 1995 was 17% van het aantal woningen een appartement. In 2019 was dit aandeel opgelopen tot 28%.

(8%) is het merendeel van de appartementsgebouwen verouderd met vaak een laag comfort en slechte energieprestatie. Binnen deze categorie is er nog heel veel renovatiepotentieel, zowel voor energiebesparing als voor comfortverhoging. Om tegen 2050 alle appartementsgebouwen te renoveren tot de langetermijndoelstelling 2050 moeten er jaarlijks gemiddeld 4.400 appartementsgebouwen worden gerenoveerd. Om in lijn te blijven met de langetermijnrenovatiedoelstelling zullen in praktisch alle meergezinswoningen renovaties uitgevoerd moeten worden. Vanaf 2022 moet ook een EPC opgemaakt worden voor de gemeenschappelijke delen van grote appartementsgebouwen[14]. De situatie van mede-eigendom, de gebouwgrootte en techniciteit vergen voor de renovatie van appartementsgebouwen een heel andere aanpak dan die van eengezinswoningen. Bovendien komt energiearmoede er vaker voor. De kans op energiearmoede is het laagst (17,6%) voor huishoudens die een vrijstaande woning bewonen en neemt geleidelijk toe met de dichtheid van de woningen in het gebouw. Het bereikt zijn hoogste niveau (29,7%) voor huishoudens die in een gebouw met 10 of meer appartementen wonen.[15]

Appartementen zijn doorgaans iets goedkoper dan huizen, waardoor er gemiddeld meer kwetsbare huishoudens in een appartementsgebouw wonen. Zij hebben vaak niet de financiële capaciteit om de beoogde renovaties te financieren. Ook het hoge aandeel huurders maakt dat de eigenaars weinig geneigd zijn om te investeren in de renovatie van een appartementsgebouw. Om deze redenen is er nood aan helder totaaladvies waarbij de financiële capaciteiten van iedere eigenaar mee in rekening genomen worden. Gelet op de techniciteit hiervan hebben deze adviezen doorgaans een aanzienlijk kostenplaatje. Om te stimuleren dat VME's dit totaaladvies laten opmaken, is er behoefte aan ondersteuning van de opmaak van renovatieplannen voor appartementsgebouwen. Via een pilootcall wordt voor de opmaak van een totaaladvies in het voorjaar van 2022 voor een periode van drie jaar een aanbod gecreëerd waarop de VME beroep kan doen. Naast financiële ondersteuning voor de opmaak van een dergelijk totaaladvies, wordt er ook een capaciteit aan begeleiding voor de VME voorzien, aangezien de praktijk uit binnen- en buitenland aantoont dat dit een noodzakelijke voorwaarde in het beslissings- en renovatieproces blijkt te zijn. Voor dit project is een budget van 4 miljoen euro voorzien vanuit het energiefonds, met cofinanciering vanuit het Vlaamse Klimaatfonds.

Projectoproepen bij de energiehuizen met de focus op kwetsbare doelgroepen

Energieconsulentenprojecten

De energiehuizen staan, naast het verstrekken en beheren van 0%-energieleningen, in elke stad of gemeente binnen hun werkingsgebied verplicht in voor het informeren, adviseren en begeleiden van personen uit iedere bevolkingsgroep met energiegerelateerde vragen. In de loop van 2021 werd hun werking versterkt via meerdere projectoproepen die de focus leggen op de begeleiding van kwetsbare doelgroepen. Zo werd 4,5 miljoen euro vrijgemaakt voor het opzetten van een pool van opgeleide renovatiecoaches voor drie jaar in de Energiehuizen die burgers informeren over de financiële ondersteunende maatregelen met bijzondere aandacht voor specifieke maatregelen ter bevordering van diepgaande renovatie en maatregelen voor kwetsbare groepen. Er werd ook 500.000 euro vrijgemaakt voor de opstart van proefprojecten met thermografische foto's met het oog op het activeren van eigenaars tot renovatie. Vanuit de vaststelling dat een aanzienlijk deel van de huishoudens niet of weinig gebruik maakt van de bestaande mogelijkheid om vlot van leverancier te wisselen, en daardoor honderden euro's per jaar te veel betaalt, konden energiehuizen ten slotte een budget van maximum 150.000 euro krijgen voor de aanstelling van 1 VTE voor een jaar die zich specifiek bezighoudt met de begeleiding hierrond. In totaal tekenden 28 projecten in op deze oproepen waarvan er 22 geselecteerd werden en momenteel in de opstartfase zitten.

[14] https://www.energiesparen.be/epc-van-de-gemeenschappelijke-delen
[15] Barometer energie- en waterarmoede 2020

Projectoproep onderhoud verwarming

Begin 2022 kunnen energiehuizen ook nog intekenen op een projectoproep voor de begeleiding van kwetsbare doelgroepen bij de uitvoering van het periodieke onderhoud van de verwarming en de verduurzaming van deze verwarming. Deelnemende energiehuizen krijgen een subsidie waarvan 78% wordt omgezet in lokale premies voor de uitvoering van de onderhouds- en verduurzamingsmaatregelen aan de verwarmingsinstallatie, forfaitair gemiddeld 180 euro per ingreep. De overige 22% moet door de energiehuizen rechtstreeks worden ingezet voor de praktische en technische ontzorging van de gezinnen bij de organisatie van de realisatie van deze ingrepen, communicatiecampagnes, persoonlijke begeleiding, opvolging van technici, samenwerking met lokale actoren. Het doel is om over een periode van 3 jaar 8.696 gezinnen uit de prioritaire doelgroep van de 0%-energielening te bereiken. Voor de financiering van deze projectoproep wordt deels beroep gedaan op reguliere begrotingsmiddelen uit de begroting Energie (600.000 euro) waaraan cofinancieringsmiddelen uit het Vlaams Klimaatfonds (1,4 miljoen euro) worden toegevoegd. Het projectbudget bedraagt in totaal dus 2 miljoen euro.

II. CURATIEF ENERGIEBELEID

Versterken van de toepassing van de goede praktijk voor afbetalingsplannen

In augustus 2014 publiceerde de VREG een mededeling met betrekking tot goede praktijk betaalplannen bij commerciële leveranciers. Dit document is een aanvulling op het Energiedecreet- en Besluit met een aantal aanbevelingen naar commerciële leveranciers toe in het opstellen van afbetaalplannen voor klanten die schulden bij hen opbouwen. Het uitgangspunt van deze praktijk is dat afbetaalplannen met te hoge bedragen en/of te korte afbetaaltermijnen de mogelijkheid tot naleving ervan in het gedrang brengen. Dit leidt tot een grote instroom bij de distributienetbeheerder. Een deel van deze instroom bestaat uit klanten zonder structurele financiële problemen, die in principe geen gebruik zouden moeten maken van het vangnet dat de netbeheerder aanbiedt. Een ander deel zijn wel degelijk kwetsbare klanten die de kost van een afbetaalplan in combinatie met voorschotfacturen niet kunnen dragen, met de opzegging van hun leveringscontract tot gevolg. Eénmaal klant bij de distributienetbeheerder betalen zij in de meeste gevallen ook nog het ontradend tarief, wat de kans op verdere schuldopbouw enkel verhoogt.

Sinds de uitgave van de goede praktijk zijn zowel de gemiddelde uitstaande schuld als het gemiddeld maandelijks afbetaalbedrag licht gedaald, maar deze daling is volgens de VREG (deels) te wijten aan de lagere energieprijzen in die periode. De gemiddelde looptijd van afbetaalplannen bleef de voorbije jaren stabiel rond de 6 maanden. Ondanks lichte verbeteringen bedroeg het gemiddeld maandelijks afbetaalbedrag nog steeds ruim het dubbele van wat de goede praktijk voorschrijft. Daarnaast zijn er ook grote verschillen tussen de leveranciers onderling. Reeds in het vorige energiearmoedeprogramma werden acties ondernomen om de praktijk, die niet juridisch afdwingbaar is, op te nemen in regelgeving of om de leveranciers op andere manieren aan te zetten om deze na te leven. Dit traject zal opnieuw opgenomen worden, in samenwerking met de verschillende stakeholders die hierbij betrokken zijn. Ook de leveranciers zelf zullen bevraagd worden naar de redenen waarom ze de aanbevelingen in de praktijk niet toepassen. In de huidige goede praktijk wordt een bepaalde looptijd voorgesteld voor het afbetalingsplan op basis van de uitstaande schuld. Er zal geëvalueerd worden of deze bedragen en looptijd nog aangepast moet worden naar aanleiding van de ondertussen sterk gestegen energieprijzen. Hoewel het de voorkeur verdient dat leveranciers een goede praktijk voor betaalplannen vrijwillig en consequent toepassen, zal bij vaststelling van gebrek daaraan een wetgevend initiatief volgen.

Uitfasering van de autonome stroombegrenzer

De stroombegrenzer is een technisch apparaat dat op de elektriciteitsmeter wordt geplaatst en het elektrische vermogen waarover een gezin kan beschikken, beperkt tot 10 ampère. Dit toestel wordt uitzonderlijk geplaatst wanneer de netbeheerder bij wanbetaling geen analoge budgetmeter of digitale meter kan installeren. Eén van de voornaamste redenen hiervoor is plaatsgebrek binnen een gebouw met meerdere wooneenheden. Sinds 2007 neemt het aantal klassieke stroombegrenzers gestaag af. Eind 2020 ging het om 545 gevallen (0,02% van het aantal huishoudelijke afnemers). De armoedeverenigingen pleiten voor een afschaffing van de autonome stroombegrenzer aangezien die een ongelijke behandeling met zich meebrengt.

Een onmiddellijk verbod op de plaatsing van autonome stroombegrenzers is zowel in het nadeel van de netbeheerder als de afnemer zelf, aangezien schulden op die manier kunnen blijven oplopen en er in dat geval enkel nog een aanvraag tot afsluiting bij de Lokale Adviescommissie (LAC) kan ingediend worden. In plaats van een onmiddellijk verbod komt er daarom een geleidelijke uitfasering. Er wordt gekeken naar manieren om de naleving van de technische voorschriften voor de aansluiting van gebruikers op het laagspanningsnet te verhogen. Deze voorschriften verplichten immers al een aparte energiemeter per huisnummer. Door het ontbreken van individuele meters per wooneenheid, wat regelmatig voorkomt in oudere appartementsgebouwen, kunnen huishoudens geen energiecontract naar keuze afsluiten en mislopen beschermde afnemers het recht op het sociaal tarief voor elektriciteit en gas. Waar mogelijk komen er aanpassingen aan deze voorschriften.

Opmaak van een dataplatform voor de gegevensuitwisseling tussen OCMW's en de distributienetbeheerder

Zoals vastgelegd in het Energiebesluit deelt de distributienetbeheerder gegevens met het OCMW van klanten die zich op bepaalde kantelpunten binnen de schuldcascade bevinden.[16] Deze gegevensuitwisseling heeft als doel een zo vroeg mogelijke inschakeling van de hulpverlening zodat een uiteindelijke afsluiting vermeden kan worden. De digitale meter maakt het mogelijk om nog meer en accuratere informatie te verzamelen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om te zien welke klanten voor langere tijd niet opladen, en zichzelf dus dreigen af te sluiten. In het wijzigingsbesluit van de SODV-optimalisatie werden deze bijkomende gegevens ingeschreven. Uit het daaraan voorafgaande overlegtraject kwam ook de noodzaak naar boven om de manier waarop deze gegevens gedeeld worden, te herbekijken. Momenteel worden de gegevens overgemaakt in de vorm van excel- of CSV-bestanden die per mail worden verzonden. OCMW-medewerkers die meer context zoeken over een bepaalde klant moeten hiervoor in meerdere lijsten zoeken, en lopen vaak achter de feiten aan. Het gevolg is dat veel OCMW's de lijsten slechts in zeer beperkte mate gebruiken, en dat dit aantal stijgt naarmate de hoeveelheid gegevens op de lijsten toeneemt.

Dit zijn gegevens van

- Klanten bij de sociale leverancier die in de komende periode kunnen afgesloten worden (na positief LAC-advies).
- Klanten die de afgelopen week werden afgesloten (na positief LAC-advies).
- Klanten die de afgelopen week werden heraangesloten (na afsluiting na positief LAC-advies).
- Tijdens de winterperiode op wekelijkse basis (november tot en met maart):
- Klanten die hun budgetmeter voor aardgas gedurende een maand niet opladen en het risico lopen op een onderbreking van de aardgaslevering.
- Klanten die werken met een budgetmeter elektriciteit zonder vermogensbegrenzer en gedurende een maand niet opladen.
- Bij de start van de winterperiode (1x per jaar):
- Klanten die op dat moment afgesloten zijn.
- Op vraag van het OCMW (ad hoc)
- Alle klanten met budgetmeter aardgas en/of elektriciteit

Voorgesteld wordt dus om de informatiestroom te optimaliseren aan de hand van een real-time, interactief dataplatform. Fluvius is reeds gestart met de voorbereidingen van dit platform. Zij zullen vanaf december een reeks focusgroepen met de OCMW's organiseren om hun noden in kaart te brengen. De concrete uitwerking van het platform zal gefaseerd verlopen. In een eerste fase zullen zij de gegevens die zij volgens het Energiebesluit ter beschikking moeten stellen aan het OCMW via een platform ter beschikking stellen. Aldus hoeft deze uitwisseling niet meer via mail te verlopen, wat veiliger en overzichtelijker is voor beide partijen. Voor de realisatie hiervan mikken ze op het derde kwartaal van 2022. Hiervoor hebben zij wel de GDPR-mandaten nodig om rijksregisternummers van OCMW-medewerkers te mogen registreren. VEKA neemt hierin een ondersteunende rol in. Een tweede stap is dat OCMW's via datzelfde platform ook documenten aan Fluvius kunnen overmaken. Een derde stap is dat OCMW's via datzelfde platform online data (welke nog verder te verfijnen) van bepaalde klanten (welke nog verder te verfijnen) kunnen consulteren. Voor deze stappen wordt gemikt op respectievelijk 2023 en 2024.

Optimalisatie van de sociale openbare dienstverplichtingen

Sinds de zomer van 2019 worden alle analoge gas-en elektriciteitsmeters stelselmatig vervangen door digitale meters. De vervanging van de klassieke budgetmeters door een digitale meter waarin de budgetmeterfunctie kan worden geactiveerd, is één van de prioriteiten van de uitrolplannen tegen uiterlijk eind 2021. Daarom werd in het voorjaar van 2019, voortvloeiend uit de evaluatie van het Energiearmoedeprogramma een overlegtraject met stakeholders opgezet met als doel te komen tot een gedragen optimalisatie van de sociale openbare dienstverplichtingen (SODV). De wijzigingen zijn gericht op het minimaliseren van de mogelijke schuldopbouw, waarbij de mogelijkheden worden benut die de digitale meter biedt op het vlak van verbruiksmeting en eenvoudige activatie van de voorafbetalingsfunctie.

De voornaamste wijzigingen bij de commerciële leverancier bestaan uit het schrappen van de aangetekende zending voor het versturen van de ingebrekestelling en het inkorten van de opzeggingstermijn van 60 naar 45 dagen. Bij de distributienetbeheerder zijn de grootste wijzigingen een onmiddellijke activatie in de digitale meter van de voorafbetalingsfunctie vanaf het moment dat de netbeheerder de elektriciteitslevering overneemt nadat een leveringscontract vanwege wanbetaling werd stopgezet en voor aardgas een inkorting van de termijn voor activatie van de voorafbetalingsfunctie van 60 naar 20 dagen wanneer afnemers hun factuur bij de netbeheerder niet betalen. Op verzoek van de klant kan ook voor aardgas die voorafbetalingsfunctie sneller worden geactiveerd. Daarnaast werd voorgesteld om de hoeveelheid noodkrediet in euro in plaats van kWh in te schrijven in het energiebesluit en de bedragen op te trekken (van 50 euro voor elektriciteit en 70 euro voor aardgas nu, naar 75 euro voor beide energievectoren). Ook werd beslist om de minimale levering voor elektriciteit automatisch terug in te schakelen wanneer de totale schuld minder dan 150 euro bedraagt. Ten slotte houdt het ontwerpbesluit ook een optimalisatie van de schuldafbouw via de budgetmeter in, en een aantal aanpassingen aan de sociale statistieken die jaarlijks beschikbaar worden gesteld aan de VREG.

Deze wijzigingen werden een eerste keer principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering op 29 oktober 2021. In lijn met de aanbeveling uit de armoedetoets, worden deze wijzigingen twee jaar na inwerkingtreding geëvalueerd. In 2022 wordt opnieuw overleg met de stakeholders ingepland om de juiste evaluatiemethode en indicatoren te bepalen.

4. VERVOLGTRAJECT – IMPLEMENTATIE VISIENOTA

Dit programma is te beschouwen als een dynamisch geheel waaraan volgens noodzaak bijkomende acties toegevoegd kunnen worden. We zien het Energiearmoedeplan 2025 als een rollend actieplan, waarbij tijdens de uitvoering van het plan gerealiseerde acties wegvallen en nieuwe acties die noodzakelijk blijken om de huidige of in de toekomst bijgestelde beleidsdoelstellingen te realiseren, worden toegevoegd. Bij de verdere uitwerking van de acties zullen de relevante stakeholders betrokken worden. We evalueren het Energiearmoedeplan 2025 in de loop van 2023.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. in te stemmen met de voorgestelde acties opgenomen in deze visienota;
2. de minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme te gelasten met het verder uitwerken van de voorgestelde acties;
3. de minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed te gelasten met het verder uitwerken van de voorgestelde acties waarvoor hij bevoegd is;

Deze visienota houdt geen financieel of budgettair engagement in.

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR